

ÖLDÜRMEK SUÇTUR

Öldürmek konusu etik bağlamda düşünüldüğünde oldukça geniş bir kapsamı olduğunu söyleyebiliriz. Ölüm canlılar dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğundan, öldürmek eylemi de kaçınılmaz olarak tüm canlıları kapsamına alan bir konuya dönüşüyor. Et yemek için hayvanların öldürülmesinin etik olup olmaması, idam cezasının meşruluğu, acı çeken bir insanın ötenazi hakkının olması ya da kürtaajla bir bebeğin hayatına son vermek gibi konular öldürmek kavramının etik bağlamda cevaplamaya çalıştığı temel sorulardan birkaçı. Sinema ve hayatın ayrılmaz birlikteliği düşünülünce, etiğin konusu olan birçok kavramın filmlerde işlendiğini görebiliriz. Konuyu sınırlı tutmak adına etik bağlamda devletin bazı suçları ölümle cezalandırılmasını ve kürtaajla ceninin yaşamına son verilmesini iki film üzerinden değerlendirelim.

İdamın meşruluğunu ele almak adına "Öldürmek Üzerine Kısa Bir Film"i analiz edebiliriz. Bu filmde iki tür öldürmeden söz edilebilir; birinci tür öldürme bireyin suçlu olarak tanımlanmasına sebep olurken, ikinci tür öldürme devlet eliyle yapıldığı için meşru sayılıyor. Her iki durumda da yapılan eylemin aynı olduğu (öldürmek) düşünülecek olursa kaçınılmaz olarak akıllara devletin öldürmesini, bireyin öldürmesinden farklı kılan şeyin ne olduğu sorusu geliyor. Bireyin kendi adalet duygusuyla hareket etmesi ya da tamamen keyfi olarak birini öldürmesi fark etmeksizin suç olarak kabul edilirken, devletin öldürmesi suçlunun toplumun salahiyeti ve düzeni için infaz edilmesi gerekçesiyle meşru hale geliyor. Oysaki idam cezasının uygulandığı ülkelerin suç istatistiklerine baktığımızda, uygulanan cezanın hiçbir caydırıcı özelliğinin olmadığını ve suç oranlarının günden güne arttığını gözlemlemek mümkün. Bu halde idamın işlenen herhangi bir suçun çözümü olamadığını, toplumda düzen sağlamak bir yana, insanın değerini yok saydığını hatta işlenen suç kadar vahşice ve insan haklarını temelden sarsan bir olgu olduğunu söyleyebiliriz. Filmde bir taksiciyi öldüren başkahramanımızın işlediği suçtan dolayı, tiyatro sahnesini andıran bir ortamda ve işini oldukça ciddiye alan profesyonel infazcılar tarafından idam edildiğini görüyoruz. Hem taksicinin öldürülme sahnesi, hem de katilin infaz edilme sahnesi oldukça sarsıcıydı. Ancak şöyle bir farkla; taksici çok uzun uğraşlar sonucunda öldüğü için bir rahatsızlık duygusuna kapılırsak izlerken, katilin infaz edilmesinde özellikle tiyatro sahnesini andıran perdelerin olması ve ortamdaki herkesin bir insanın öldürülmesini bu kadar büyük bir soğukkanlılıkla yapıyor olmasını dehşetle izledim. Üstelik taksicinin film boyunca gördüğümüz eylemlerinden yola çıkarak çok da iyi bir insan olmadığına dair tahmin yürütebiliriz. Bu ne kadar bir insanı öldürmek yanlış olsa da, onun ölümüne empati duymakta zorlandım. Ama katilin hayat hikayesini öğrendikten, başına gelen talihsizlikleri kendi dilinden dinledikten sonra, onun hayatında bir boşluk olduğunu anlayıp empati duymam daha kolay oldu. Ona bu cinayeti işlemesini sürükleyen şey hayatında sevildiğini hissettiği tek kişi olan kız kardeşinin ölümü olduğunu anlamak, Tolstoy'un ünlü yapıtı "İnsan Ne ile Yaşar" kitabını aklıma getirdi. İnsan sevgiyle yaşar; bunun eksikliği ise filmde de gördüğümüz gibi insanı geri dönüşü olmayan hatalara sürükleyebilir. Katil içindeki bu boşluğu doldurma çabasıyla korkunç bir cinayet işliyor; yaptığı eylemin yanlış olmadığını savunmuyorum. Ancak onu bu noktaya getiren süreçte toplumdaki herkesin bir payı olduğunu düşünüyorum. Çünkü hiç kimse tamamen kötü olamaz, herkesin içinde iyi olma potansiyelini taşıdığını düşünüyorum. Katil eğer insanlar tarafından sevgi gördüğünü ve önemsendiğini düşünseydi belki de bu cinayeti işlemeyecekti. Gerçek hayatta da bu tarz suçlar işleyen insanların hayat hikâyelerine baktığımızda, genelde karşılaştığımız şey kendilerini toplum tarafından dışlanmış ve önemsiz hissediyor olmaları.

Ona verilen ceza ise daha da acımasız. Bir insanın hayatına son vermek bu kadar kolay olmamalı. İdamın suçları önlemede bir çözüm olmadığını zaten söylemiştim; aynı zamanda bu bir insanın iyi olma potansiyelini, yaptığı yanlış telafi edebilme şansını da yok etmek anlamına geliyor.

O kişinin eğer mümkünse tedavi edilerek topluma kazandırılması çok daha mantıklı bir çözüm olabilir. Ya da onun emeğinden bir şekilde faydalanmak da idama bir alternatif olabilir. Devlet bir insanı etik açıdan yanlış şeyler yapmış olsa bile, toplumun düzenini sağlama gerekçesiyle öldürme hakkına sahip olamaz. Filmde katilin ölmek istemediğini ve direndiğini görebiliriz ancak filmde bağımsız olarak bu tür ölümcül cezalar işleyen bazı insanlar için ölüm bir kurtuluş olarak bile görülebilir ve bu o suçu işlemelerinde onları daha çok teşvik edebilir.

"4months, 3 weeks, 2 days" filmini ise ceninin yaşama hakkı üzerinden etik bağlamda değerlendirebiliriz. Bu filmde kürtajın bir suç olarak kabul edildiği dolayısıyla da tabiri caizse merdiven altı yöntemlerle yapıldığı bir ortama şahit oluyoruz. Öncelikle kürtajın yasal kabul edilmemesinin de, nasıl idamın suç oranlarını azaltmadığı gibi bu durumun önüne geçemediğini görebiliriz. Hatta yasal yollarla yapılan kürtajlarla kadın ölümlerinin engellenebileceği düşünülünce (daha steril ortamlarda yapıldığı için), yasaklanması toplum için daha da tehlikeli bir durumu doğuruyor. Kadınların sakat kalması hatta ölmesiyle karşı karşıya kalabiliyoruz. Filmde de gördüğümüz gibi, kadınların bu tarz durumlarda istismar edilmesinin de önü açılmış oluyor. Bu açıdan kürtajın yasaklanması değil de, toplumun zihniyetinde kökten bir değişiklik yapılması daha iyi bir çözüm olabilir.

Bu durumda iki tür çıkmazdan söz edebiliriz. Ceninin yaşama hakkından dolayı gebelik sonlandırılmaz mı, yoksa kadının bedeni üzerinde tasarruf hakkı olmasından dolayı gebeliğe son verme hakkı olabilir mi? Burada öncelikle gebeliğin hangi şartlarda oluştuğuna dikkat edilmesi gerekir. Kadının rızasının olduğu bir durumda oluşan gebelik ve kadının rızası dışında oluşan gebelik diye bir ayrım yapmak mümkün. Birinci durumda her iki tarafında sorumluluk sahibi kişiler oluştuğu düşünülünce eylemlerinin bu şekilde sonuç vermesinin sürpriz bir durum olmadığı konusunda herkes hemfikirdir. Dolayısıyla gebeliği önlemenin yollarını biliyor olmaları ve bu sorumluluğu üstlenemeyeceklerse buna göre etkinliklerde bulunmaları gerektiğini düşünüyorum. Bu açıdan kadının bedeni üzerinde tasarruf hakkını gebelik oluşmadan önce düşünmesi ve buna göre eylemesi gerekir. Çünkü oluşan gebelik durumunda, ceninin yaşama hakkı da devreye girmiş olur.

İkinci durumda kadının rızası olmadığı düşünülürse, bu durumda gebeliğe son verilmesi kadının tercihine bırakılabilir. Çünkü kendisinin hiçbir şekilde kontrol edemediği ve zorla dâhil edildiği bir eylemin sonucundan kendisi sorumlu tutulamaz. Ayrıca olayın sadece 9 ay gebeliğin tamamlanmasıyla sınırlı olmadığını düşünecek olursak, böyle bir bakımı hayat boyu üstlenmek istememesi de doğal karşılanmalıdır. Filmde özellikle dikkatimi çeken şeylerden biri ceninin gösterildiği o kısacık sahneydi. Anne olma potansiyelini de öldüren kadının arkadaşından cenini gömmesini istemesi, filmin olaya ne kadar tarafsız baktığının ve bağırarak bir düşünceyi savunmadığının kanıtıydı bence. Ne olursa olsun, onun bir insan olduğunun ve en azından gömülmeyi hak ettiğini düşündüklerini bu sahneden anlayabiliriz.

İnsan hayatının kıymetli olduğunu düşünüyorum; ama bununla diğer canlıların yaşam alanlarını tahrip etmeyi, onların bizim için var oldukları gibi bencilce bir düşünceyi asla kast etmiyorum. Yalnızca insanlar olarak içimizde bulundurduğumuz potansiyeller bizi diğer canlılardan ayırıyor. Bir insanı öldürmekle belki de dünyanın iyi bir hale gelmesini engelliyor olabiliriz. Kürtaj da o potansiyelin oluşma ihtimalini bile hepten yok ederken, idam da belki de topluma kazandırılması mümkün olan bir suçlunun yaşam hakkını elinden alıyoruz. Dolayısıyla devlet eliyle olması, ya da yasal kabul edilmesi fark etmeksizin öldürme eylemi temelde kötü ve suçtur.